

Принципи на психо-социалната рехабилитация (ПСР)

Доц. Христо Хинков

Въведение

- Що е психо-социална рехабилитация (ПСР)
- Как възниква концепцията за ПСР
- Какви са основните принципи на ПСР
- Социални умения и тяхното възстановяване
- Какво е съвременното виждане за психиатричното лечение и възстановяването на социалните умения
- Какви подходи на ПСР се използват.
- Как ПСР може да се интегрира в системата на психиатричното обслужване?

Определения за психо-социална рехабилитация

Психосоциалната рехабилитация е съвкупност от методи насочени към намаляване на тежестта на инвалидизиране и социална дисфункция дължащи се както на психичното боледуване така и на свързаните с това инвалидизиращи ефекти на психиатричните и обществени организации (Бенедето Сарацено)

Психосоциалната рехабилитация подпомага личностното възстановяване, успешната интеграция в общността и задоволително качество на живот за лица които имат психични проблеми и затруднения. Психосоциалната рехабилитация е основана на сътрудничество, личностно ориентирана и индивидуална и представлява съществен елемент от многообразието на социалните услуги. Тя се фокусира върху подпомагането на индивидите да развиват умения и разкрива в тях необходимите ресурси за развитие на капацитета им да бъдат успешни и задоволени в своя живот работа, учене, и социална среда по техен избор за което използват широк спектър от подкрепящи услуги. (www.psrrpscanada.ca)

Как възниква концепцията за ПСР

- Историческо развитие на психиатрията
  - От изолиращ към наказателен модел
  - От наказателен към медицински модел
  - От медицинския към хуманитарния модел
- Фармакологичната революция
  - Възможност за овладяване на симптомите
  - Намаляване на страничните действия
- Правата на човека
  - Деинституционализация
  - Социална реинтеграция
  - Борба със стигмата и дискриминацията

Цели на ПСР

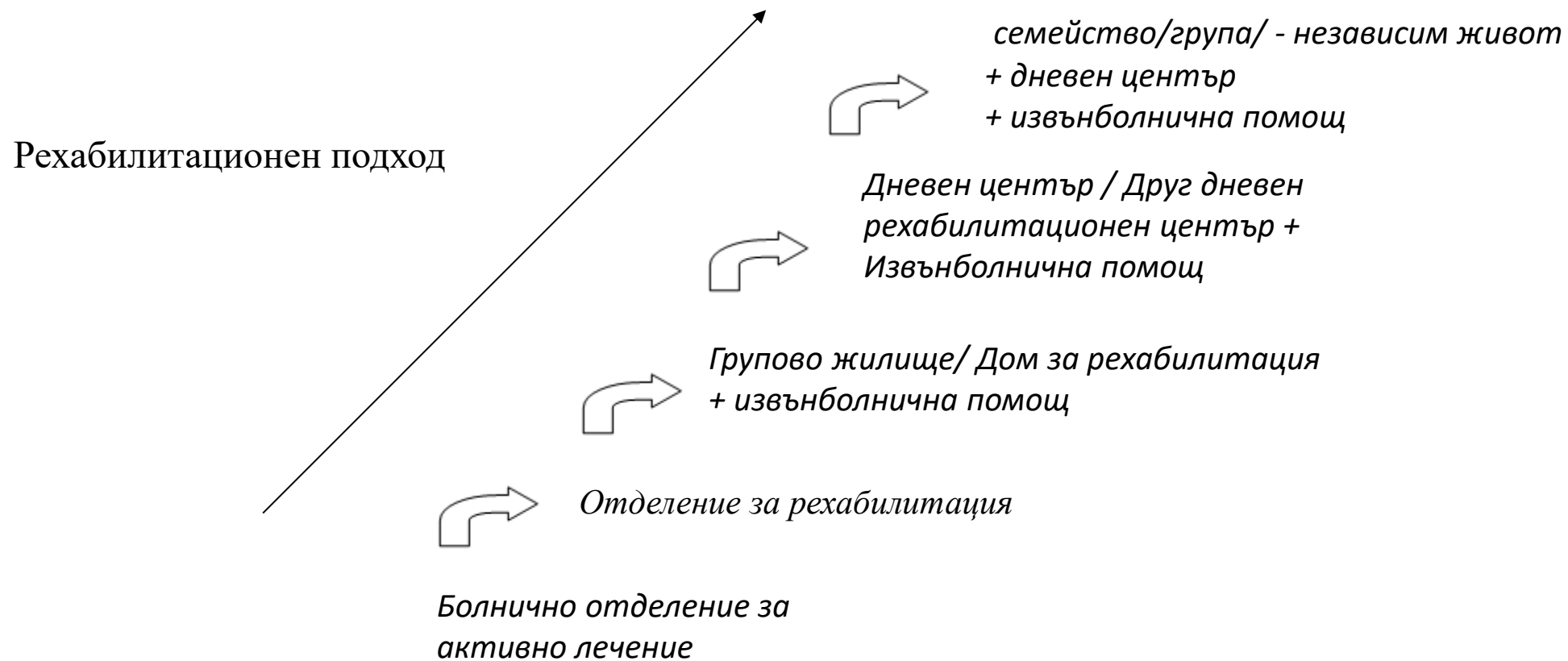
- Частично или пълно възстановяване на социални умения
- Максимална степен на интеграция в общността и семейството
- Възстановяване на смисъла да се живее.
- Доколкото е възможно, възвръщане на загубения човешки ресурс за обществото

Кога трябва да започне процеса на ПСР

- Действията по ПСР започват веднага след овладяване на психотичния епизод и възстановяване на базисната критичност на индивида по отношение себе си и околните.
- Процеса на ПСР е стъпаловиден като започва от психиатричната клиника и завършва с връщане на индивида в неговото семейно и социално обкръжение.
- Осигуряването на комплексна рехабилитация на хората с увреждания е задължително условие за пълноценното им включване в живота на обществото.
- Рехабилитацията на хората с увреждания е цялостен процес и трябва да се създават програми и структури, които да осигуряват последователното провеждане на стъпките от този процес, а именно – медицинска, професионална и социална рехабилитация

СТЪПАЛОВИДЕН МОДЕЛ НА ПСР (по STAKES)

Какви са поуците за традиционната психиатрия

- Възстановяването е възможно.
- Възстановяването може да е налице със или без професионална намеса
- Възстановяването е многоизмерен процес
- Елементарните грижи вече не са достатъчни
- Редуцирането на симптомите не е достатъчно
- Напускането на службата може да е белег за здравословна промяна
- Хората имат капацитет за собствена оценка на състоянието си
- Целта на всички дейности на ПСР трябва да бъде възстановяването на индивида.

Принципи на ПСР

- Фокус върху индивида и цялостния му житейски опит...
...а не върху случая
- Стремех към сътрудничество...
...а не към подчинение
- Даване на възможност за избор...
...а не принуда
- Внушаване на надежда...
...а не безпомощност

Дванадесетте канадски принципа на ПСР

- Психосоциалният рехабилитатор излъчва едновременно послание на надежда и респект и вяра, че всички индивиди имат капацитет за обучение и израстване.
- Психосоциалният рехабилитатор приема че културата и разнообразието са основополагащи за възстановяване и се стреми да предостави услуги и подпомагане съответни на културните потребности на индивидите които се нуждаят от тях
- Психосоциалният рехабилитатор се включва в процеса на информиране и споделено вземане на решения като засилва сътрудничеството с другите индивиди от обкръжението на лицето нуждаещо се от подкрепа и грижи.
- Психо-социалната рехабилитация се изгражда върху силите и капацитета на нуждаещите се от подкрепа и грижи.

Принципи на психо-социалната рехабилитация 2

- Психосоциалната рехабилитация е лично ориентирана: така че да посрещне специфичните нужди на индивидите в съответствие с техните ценности надежди и очаквания.
- Психосоциалната рехабилитация подкрепя пълната интеграция на лицата в стадий на възстановяване в техните общности където те могат да упражняват своите права и граждански статус да поемат отговорности и да използват възможностите които дава статута им на членове на малката и голямата общност.
- Психосоциалната рехабилитация развива процеса на самоопределение и овластяване. Всички индивиди имат правото да вземат собствени решения включително за вида услуги които получават.
- Психосоциалната рехабилитация укрепва създаването на мрежи за индивидуална подкрепа като използва съществуващите естествени връзки между членовете на общността, семействата, групите за самоподпомагане.

Принципи на психо-социалната рехабилитация 3

- Психосоциалната рехабилитация се стреми да помогне на индивидите да подобрят качеството на своя живот във всичките му аспекти: социални, трудови, образователни, жилищни, интелектуални, духовни и финансови.
- Психосоциалната рехабилитация укрепва здравето и благополучието като насърчава индивидите да изграждат и развиват персонални планове за усъвършенстване.
- Психосоциалната рехабилитация се основава на доказателства свързани с надеждни и развиващи се добри практики които дават резултати свързани с персоналното възстановяване. Тя включва оценка на използваните програми и продължаващо подобряване на качеството което активно да привлича индивидите получаващи подкрепа и грижи.
- Психосоциалната рехабилитация трябва да бъде достъпна винаги когато индивидите се нуждаят от нея. Тези услуги и грижи трябва да бъдат добре координирани и интегрирани в психиатричните медицински и всякакъв друг тип терапевтични практики.

Какво представляват социалните умения?

- Всички форми на поведение които ни помагат точно да изразим нашите емоции и потребности в социалната среда и да постигнем своите цели по отношение другите около нас.
- Социалните умения са важна съставна част от интегритета на всеки индивид в обществото
- Социалните умения варират от възможността да се споделят елементарни сигнали и искания до постигане на значими цели в индивидуалното израстване свързани с материален и духовен просперитет и пълноценно живеене в общност.

Видове социални умения

- Комуникативни умения
- Език на тялото
- Позиция на погледа
- Лицево изражение
- Съдържание на речта
- Манипулативност
- Себеразкриване - степени
- Лъжа
- Лицемерие
- Ласкателство

Какви са ефектите на тежката психична болест върху социалните умения?

- Така както един инсулт уврежда физическите функции и води до невъзможност или затруднения при извършване на ежедневни елементарни действия, така психичната болест уврежда самата основа на изградените социални умения и трансформира цялостната мотивация на индивида да ги използва с оглед интегрирано поведение в обществото.

Трениране в социални умения

- Тренирането в социални умения подобрява социалната адаптация и способността за независим живот на тежко инвалидизирани пациенти като ги снабдява с форми (модели) за поведение необходими за установяване и поддържане на междуличностни отношения, както и с умения да получават материални придобивки.
- Уменията за междуличностно общуване укрепват и разширяват социалната мрежа на пациентите която им служи като буфер срещу негативните ефекти на жизнените събития и стресори (Либерман,1999)

Кои са стъпките за възстановяване на социалните умения

- Оценяване на нивото на загуба на социални умения и определяне степента на възможност за възстановяване
- Трениране в социални умения
- Социални умения за приятелства и срещи
- Преодоляване на съпротива към тренирането в социални умения

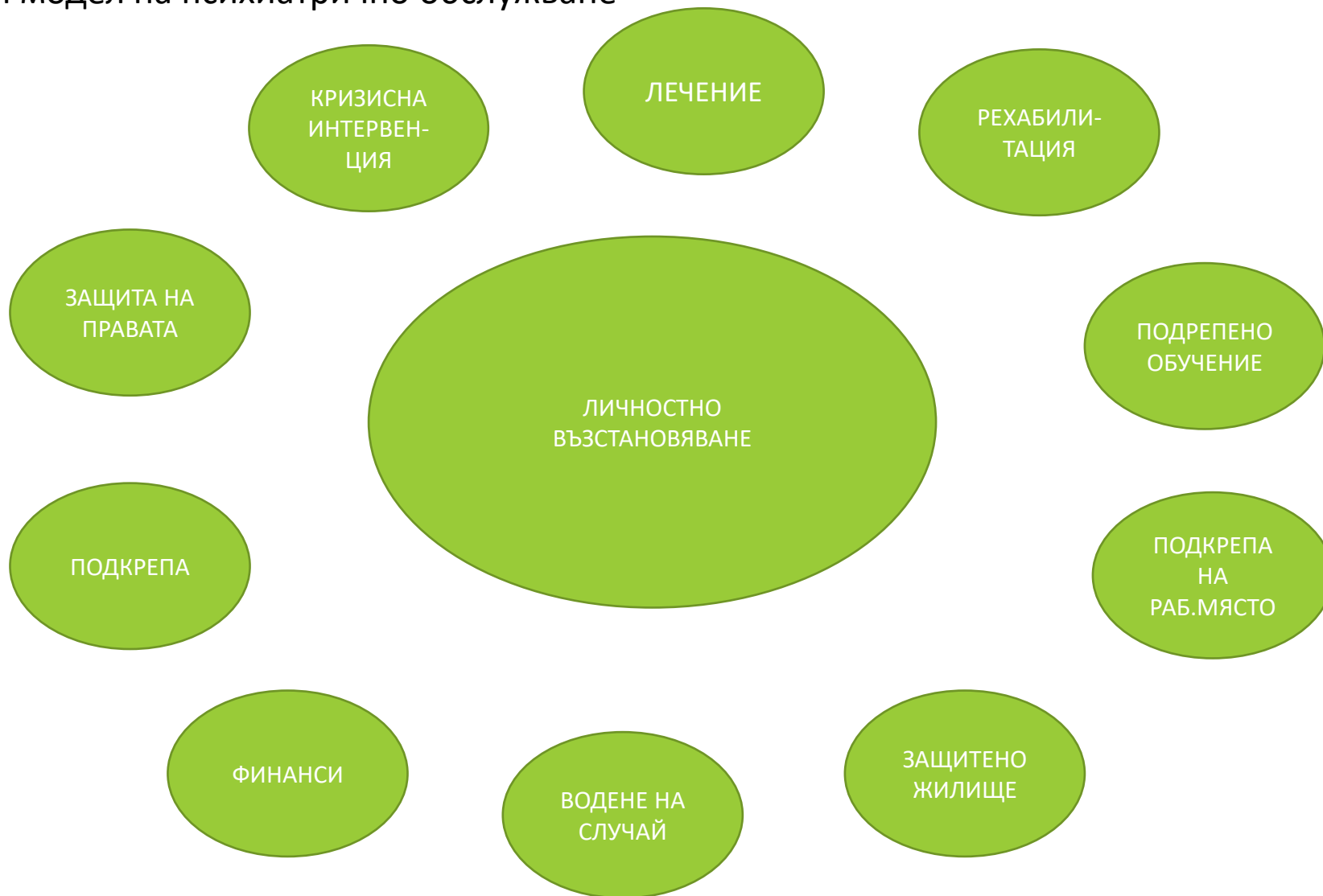
Оценяване на социалните умения

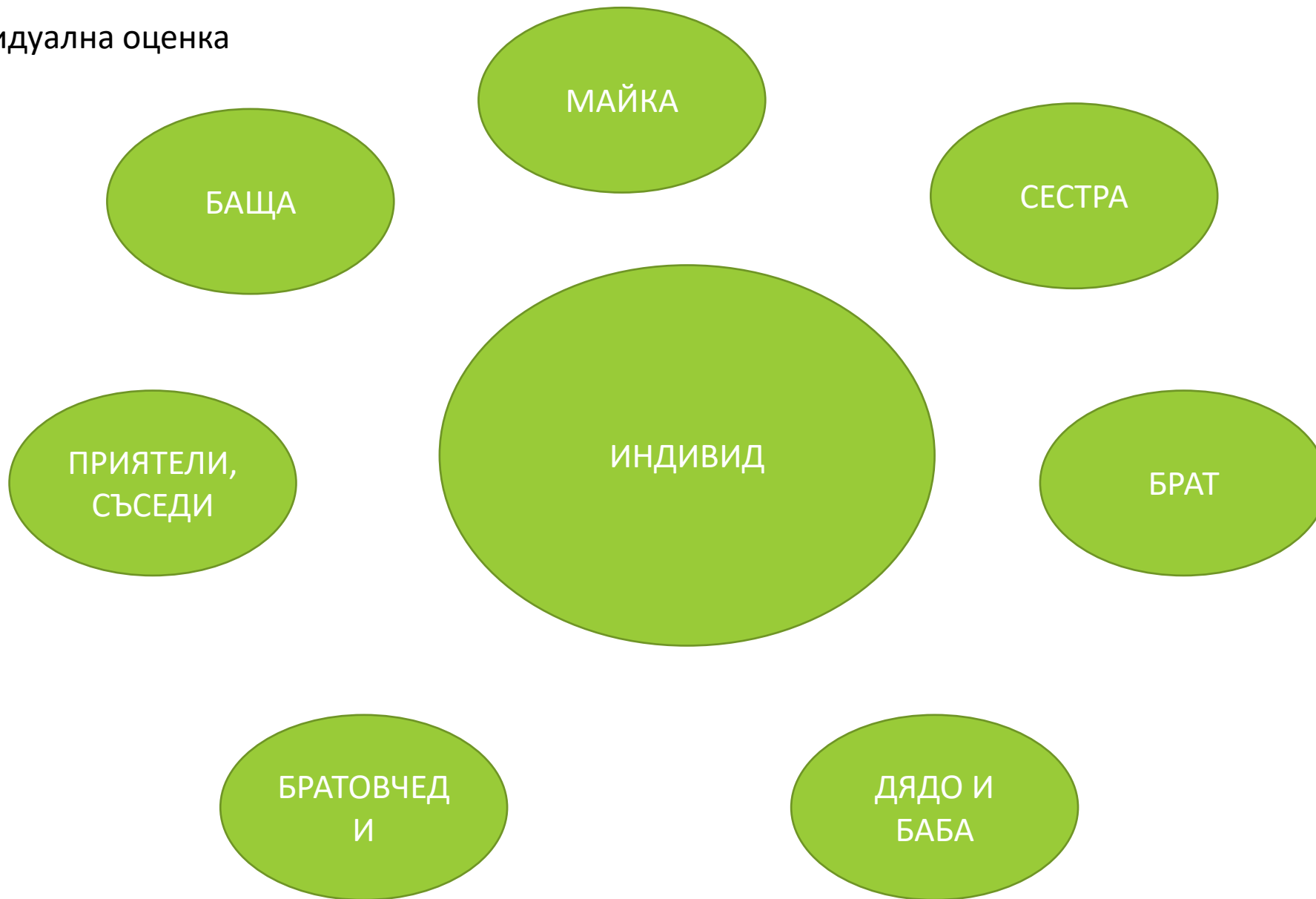
Какво е съвременното виждане за психиатричното лечение и възстановяването на социалните умения

- Интегрален модел на психиатрично обслужване съобразен с особеностите на боледуването
- Комплексно прилагане на био-психо-социален подход
- Максимално усилие за задържане в общността
- Индивидуална оценка на възможностите за възстановяване
- Непрекъснато усилие за справяне със ефектите от стигмата и дискриминацията

Интегрален модел на психиатрично обслужване

Индивидуална оценка

Моделите на психо-социална рехабилитация

- Fountain house (Ню Йорк, 1948)
  - Основни модули: Асистирано самообслужване, Групово решаване на проблеми, Програма кухня, Трудотерапия
- Fairweather lodge (Калифорния 1960)
  - Формиране на група (ложа) за рехабилитация в болницата
  - Групата продължава да функционира в полуавтономен режим
- Boston university
  - Три степени: диагноза, планиране и интервенция
- UCLA model
  - Трениране в социални умения

Задача

- Себеразкриването има три степени ниско, средно и високо

Примери

Ниско – по професия съм музикант

Средно - обичам филми с екшън

Високо - не се разбирам с дъщеря си

- Дайте други примери за всяка една от тях.